

46. I mua atu o te taenga ake o nga hamuti ki te 12 inih ki raro iho o te hangaitanga ki runga o te rua, me tapuke ki te oneone pai nga rua o nga whare-paku-rua-katoa. Kia ki rawa tera katahi ka whakaneke ai i te whare-paku ki tetahi atu wahi.

G.—NGA MATE RERE

47. Mehemea ka puta he panui ma te Apiha Whakahaere i te Ora tera kua pa he mate rere ki tetahi kainga, takiwa ranei, me kua rawa he hui e tu, he whakaminenga, he tangihanga ranei, engari kia puta ra ano he whakaatu tera kua watea taua kainga, takiwa ranei i taua mate katahi ano ka ahei te pera.

48. Mehemea ka puta he panui ki tetahi kainga takiwa ranei tera kua pa mai tetahi mate rere, me puta te kaha o te Komiti ki te awhina i nga Kai-whakaako Kura Maori, Neehi Maori, Kai-tiroiro, Kianga, Takuta, Apiha Whakahaere i te Ora ranei ki te kimi kia tere te watea o nga turoro katoa e takoto mate ana i roto i taua kainga takiwa ranei. Kia tino whanui hoki te panui haere a te Komiti tera kua pa he mate rere ki taua takiwa. I muri iho o te taenga atu o te whakaatu ki tetahi tangata a kore ai ia e whakaatu tera he turoro kei roto i tetahi whare, puni ranei nona e noho ana ranei i reira, ka ahei kia kua takahi taua tangata i te ture.

49. E kore rawa e ahei kia haere ke atu, kia haria ketia ranei tetahi tangata e pangia ana, e whakaarohia ana ranei kua pangia e tetahi mate rere, ki tetahi atu whare, puni ranei, haunga ia mehemea e haria ana ki tetahi hohipera, ki te kore i matua whakaetia e tetahi Neehi, Kai-tiroiro Kainga, Takuta ranei.

50. Mehemea ka puta he whakahau pera ma tetahi Kai-tiroiro, Neehi Maori, ma tetahi Takuta ranei, me kua rawa tetahi tangata e noho ana i roto i tetahi whare, puni ranei he mate rere kei reira e haere ki tetahi atu whare e nohonga ana e te tangata, ki tetahi atu takiwa ranei mehemea kaore he tiwhikete a tetahi takuta i a ia hei tohu kaore taua mate i a ia.

51. Ki te mahia e tetahi tangata, kaore nei ia i te mea tohutohu na tetahi Takuta, Apiha o te Tari Whakaora ranei, tetahi turoro no waho atu o tana ake whanau, ki te tuku ranei i nga tangata e pangia ana i te mate kia hui ki roto i tona whare, kia hui ranei ki tona kainga, ka ahei kia kua takahi ia i te ture.

52. Kua rawa he kahu he paraikete etahi atu taputapu ranei o roto o te whare e haria ketia ki whao o tetahi whare he mate rere kei reira a i reira ranei, hei kakahu hei mahi ranei, kia tino oti ra ano aua mea katoa te rongoa e tetahi Neehi Maori, Kai-tiroiro Kainga, i raro ranei i nga tohutohu a tetahi takuta.

53. Ki te takahia e tetahi tangata tetahi o enei paero 47, 48, 49, me te 50 ka ahei kia whainatia ia kia utu i te moni kia kua e neke atu i te rima pauna mo ia haranga; a ki te takahia ko te paero 51, kia kua e neke atu te whaina i te rua tekau ma rima pauna.

H.—NGA TANGIHANGA, HUI, ME NGA WHAKAMINENGA

54. Ma te Komiti ano o te marae, takiwa ranei he tangihanga he hui he whakaminenga ranei kei reira e tu ana e whakahaere nga tikanga katoa e pa ana ki te ora o taua tangihanga, hui whakaminenga ranei.

55. Ma te Komiti e mea kia whakaritea nga tikanga e pa ana ki nga whare runanga, ara kia whakapaia, kia whakawhiwhia ki te hau pai, kia arai hoki te noho apiapi; kia whakapaia te marae me nga kauta, kia tika hoki te hari ke i nga paru mo nga mea rukenga.

56. Ma te Komiti e whakaritea nga whare-paku e tika ana, he mea e tau ana ki te whakaaro o te Apiha Whakahaere i te Ora mo te Takiwa, o te Apiha Whakahaere i te Ora mo nga Maori ranei, me wehe ke mo nga taane, me wehe ke ano hoki mo nga wahine; kia pai hoki te tiaki kia takoto ma tonu aua whare-paku.

57. Ma te Komiti e hanga he tikanga e kore ai e taka he mea kino ki roto ki nga wai inu me nga wai kai.

58. Ma te Komiti e whakaritea he tikanga kia kore ai te wa e tu ana tetahi tangihanga, hui, whakaminenga ranei e neke noa atu i te wa e tika ana, kei whai huarahi e pa mai ai he mate ki te katoa.

59. Me kua rawa e tukua e te Komiti nga tangata e pangia ana e tetahi mate taumaha kia takoto ana i roto i tetahi whare runanga, engari me kaha tona tohe kia haria ketia ki tetahi atu whare e tu motuhake ana, ki tetahi whare ranei, a ki o ratou ake whare ano ranei.

60. Ki te paru ki te mimi ranei tetahi tangata i roto i tetahi kainga kaore ki tetahi wahi i ko ke atu o nga wahi kua whakaritea hei peratanga kua takahi ia i te ture, a, e ahei ana kia whainatia kia utu ia i te moni kia kua e neke atu i te tekau hereni mo ia haranga.

61. Ka ahei kia whakaturia e te Komiti tetahi ropu whakahaere i te ora hei whakatutuki i nga tikanga o tenei tekiona. Ko nga moni a pau mo te whakahaerenga i nga mahi ka meingatia ma nga moni o te tangihanga, hui whakaminenga ranei e whakaea i runga i te tikanga kohikohi, i runga ranei i tetahi tikanga e whakaarohia o te Komiti e tika ana.

62. Ki te mea kaore he Komiti i whakaturia hei whakahaere i te Ora mo tetahi kainga he tangihanga, hui whakaminenga ranei kei reira e tu ana, ma nga whanaunga tonu o te tupapaku ma nga kaiwhakahaere ranei o te hui e whakatutuki nga tikanga a nga rarangi o tenei tekiona.

I.—NGA WAI

63. Ma te Kaunihera e hanga nga paero e pa ana ki nga wai inu me nga wai kai e tau ana ki nga ahuatanga o tona takiwa, i runga ano ia i ta te Apiha Whakahaere i te Ora e whakaae ai.

64. Mehemea te wai mo tetahi whare noho no roto i te taika tauranga wai ua kia kotahi horoinga kia ma a roto o taua taika i te tau e ia tangata nona taua whare a kainoho ranei o taua whare kia maha atu ranei nga horoinga ara kei runga tonu i te ahuatanga te tikanga.

J.—NGA KAI-HOKO TAONGA

65. Me pa enei tikanga e whai ake nei ki nga Inia, ki nga Ahiria, me era atu tangata harihari haere i te taonga hei hokohoko ki roto i nga kainga Maori o roto o te takiwa ara:—

- (1) Kia whiwhi rawa taua tangata ki te raihana a te Kaunihera ka ahei ai ki te hokohoko taonga i roto i nga kainga Maori o te takiwa.
- (2) Ko taua raihana me penei i te Ahua B, a ka whaimana mo te takiwa katoa o te Kaunihera a ko te utu mo taua raihana kia rua pauna.
- (3) Ka ahei te Tiamana, te Karaka ranei o te Kaunihera tetahi ranei o nga mena o te Kaunihera i whakamanaia e te Kaunihera hei pera ki te whakaputa i taua raihana.
- (4) Ko nga moni katoa e utua ana mo nga raihana me tuku ki te tari a te Kaunihera.
- (5) Ki te pokanoa te tangata kaore ona raihana ki te hokohoko taonga i roto i nga pa Maori o te takiwa ka whiua ia ki te moni kia kua e neke ake i te rima pauna.

Ka ahei te Tiamana, te Karaka ranei, tetahi mema ranei o te Kaunihera, te Tiamana ranei o te Komiti Marae o tetahi kainga, kei reira nei tetahi hui e tu ana, ki te whakaputa raihana ki tetahi tangata e hiahia ana ki te hokohoko taonga i taua hui, ko te utu mo taua raihana kia tekau hereni. Mo era atu ahua mahi hokohoko e rima hereni. Ko te mana o taua raihana mo te wa anake o taua hui, kua e roa atu. Ki te hokohoko taonga tetahi tangata i taua hui, a kaore ona raihana penei, kaore ranei ona raihana i raro i etahi atu o nga tikanga-whakahaere i runga ake nei, ka ahei kia whiua ia ki te moni kia kua e neke atu i te rima pauna.

Whakahaere mo te Taha ki nga Pipi me era atu kai Pera o Te Moana

66. (1) Kua tetahi tangata e hari ki tetahi wahi he kainga Maori, he pa, he wahi kei runga e tu huihui ana etahi whare Maori kua whakaturia he Komiti Marae mo taua wahi, hei kai, i etahi pipi i era atu kai-moana pera ranei no tetahi wahi kua araiia te tango kai pera mai i reira.

(2) Mehemea ki te whakaaro o tetahi Apiha Takuta o te Ora, o tetahi Kai-tiroiro ranei o te Ora tera tetahi wahi kua kino, ka ekenga ranei e te kino i runga i te rukenga ki reira i etahi kino, i te hamuti ranei, ka ehei ia ki te tohutohu ki te Kaunihera Maori kia araiia taua wahi i raro i nga mana o tenei paero.

(3) Ke reira te Kaunihera Maori i ma runga atu i tona Tiamana whakahau ai i te Tiamana o te Komiti Marae kia whakapiria ki te whare runanga o taua marae ki tetahi atu wahi ranei e tika ana he pukapuka panuitanga whakaatu ko taua wahi kua araiia i raro i nga ritenga o tenei paero.

(4) Ko te whakataunga he tika i whakaturia he panuitanga ki runga i te wahi kua huaina i mua ake nei he whakaatu tena kua rite katoa nga tikanga te whakahaere i raro i tenei paero whakaatu i te nui o taua wahi e araiia ana i raro i tenei paero a i te wa e tu tonu ana taua panuitanga i reira he whakaatu tena kei te mau tonu taua arai.

(5) Ko tenei panuitanga ka taea te whakakore i raro ano i nga mana o enei paero.

(6) Ki te takahia e tetahi tangata tenei paero ka ahei kia whiua ia kia utu i te moni kia kua e neke atu i te £5.

Ko nga mana i raro i enei paero he mana apiti atu ki, ehara i te mana tango i te turanga o, nga mana i whakawhiwhia e tetahi atu ture.

K.—MO TE HAURANGI

67. (1) Kua he waipiro e tukua e haria mai, e inumia ranei ki roto ki tetahi pa, kainga Maori ranei i nga wa katoa.

(2) Mehemea i tu tetahi hui nui i runga i te karanga, me tau ki runga i te tangata, i nga tangata ranei nana te karanga, te whiu mehemea ia, ratou ranei ka tuku, ka mea ranei kia tukua he waipiro ki nga manuhiri ki te tangata whenua ranei, ki etahi ki tetahi ranei o ratou, kia kua e neke atu i te rima pauna.

(3) Ki te kitea tetahi tangata e haurangi kino ana i roto i tetahi kainga i tetahi hui Maori ranei, e ahei ana kia whiua ia ki te moni kia kua e iti iho i te rima hereini kia kua e neke atu i te kotahi pauna.

(4) Tera e mahi hara te tangata Maori, Pakeha ranei mehemea:—

- (1) I a ia e haurangi ana, ka tomo ia ki roto i tetahi whare runanga, whare karakia, i tetahi atu whare ranei o te katoa i roto i te kainga.
- (2) Ka hari ia i te waipiro ki roto i tetahi kainga Maori.
- (3) Ka inu ia, ka mea ranei kia inu tetahi atu tangata i te waipiro i roto i tetahi whare runanga, whare karakia, whare ranei o te Katoa.

A, ko taua tangata me whiu ki te moni kia kua e iti iho i te rima hereni, kia kua e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatahi, a, kia kua e neke atu i te rua pauna mo ia haranga i muriho.

L.—TE KAI-TUPEKA

68. Ka whai hara te tangata, ahakoa he Pakeha he Maori ranei, e hoko ana, e hoatu ana ranei i te hikareti, i te tupeka i te torori ranei ki tetahi tamaiti Maori kaore nei ano nga tau i eke ki te tekau ma rima, a e tika ana kia whiua ki te moni kia kua e neke atu i te rima pauna.

Ka whai hara tetahi tamaiti Maori, kaore nei ano i eke nga tau ki te tekau ma rima, mehemea ia ka kai i te tupeka, i te torori ranei i te hikareti, i tetahi wahi ranei o te hikareti a e tika ana kia whiua ia ki te moni kia kua e neke atu i te rima hereni mo to hara tuatahi, kia kua e neke atu i te tekau hereni mo to hara tuarua, kia kua e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatoru, mo ia haranga ranei o muri iho.